

TÜRKİYE’DE ZAMAN KULLANIMININ ANALİZİ

Doç.Dr.M.Çağlar ÖZDEMİR*

Özet

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), İstihdam, işsizlik ve ücret ana başlığı altında Zaman Kullanım İstatistikleri üretmektedir. Son olarak 2014-2015 dönemine ait üretilen istatistiklerde, bir günlük zaman içinde (24 saat) hangi faaliyetlere zaman ayrıldığına ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Bu kapsamda zamanın, yemek ve diğer kişisel bakım, istihdam, eğitim, hanehalkı ve aile bakımı, gönüllü işler ve toplantılar, sosyal yaşam ve eğlence, spor, hobiler ve oyunlar, TV izleme-radyo ve müzik dinleme, ulaşım ve uyku gibi toplam 11 faaliyet çerçevesinde dağılımına ilişkin detaylı istatistiklere ulaşılabilmektedir. Zaman kullanım faaliyetleri cinsiyete, gelir grubuna, çalışma ve eğitim durumuna, medeni duruma ve yaş gruplarına göre incelenebilmektedir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de yukarıda sayılan parametreler çerçevesinde bir günlük zamanın kullanım düzeylerini ortaya koymaktır. Araştırma, TÜİK istatistik verilerinin kavrayışsal analizine dayanmaktadır. TÜİK’ten elde edilen veriler konularına göre sınıflandırılarak çaprazlama değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Sonuçta, zamanın hangi faaliyetlerde yoğunlaştığı çalışan ve çalışmayan gruplara göre sınıflandırılmış ve elde edilen bilgiler genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Zaman Kullanımı, Boş Zaman, Tercih

ANALYSIS OF TIME USE IN TURKEY

Abstract

“Time Use Statistics” are produced by the Turkish Statistical Institute (TURKSTAT) under the main heading of employment, unemployment and wages statistics. The lastly statistics produced for the period of 2014-2015, contain information on which activities are devoted to time within one day time (24 hours). In this context, it can be reached to totally 11 detailed statistics of activities such as food, personal care, employment, education, household and family care, voluntary work and meetings, social life and entertainment, sports, hobbies and games, TV watching-radio and music listening, Time use activities can be examined by gender, income group, working and education status, marital status and age groups. The aim of this study is to determine the level of daily time using within the parameters mentioned above in Turkey. The research is based on an insightful analysis of related TURKSTAT statistical data. The data obtained from TURKSTAT were classified according to the main titles and subjected to cross-over evaluations. As a result, the activities were classified according to working and non-working groups, and the information obtained is generally evaluated.

Keywords: Time Use, Leisure Time, Preferences

* Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, cozdemir@sakarya.edu.tr
Çalışma, Paris’te düzenlenen IV.Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Sempozyumunda 27 Nisan 2018’de salon C’de sunulmuştur. Sunum esnasında dinleyicilerden alınan geri dönüşler, çalışmanın genişletilmesi ve ilgili istatistiklerin daha derinlemesine yorumlanmasına katkıda bulunmuştur. (Multidisciplinary Studies-4 (Social Sciences), Paris France (Volume I, First Edition, September 2018 /Podgorica, (293-315). <http://www.ucg.ac.me/objava/podorg/19/1/poz/info>)

Giriş

Modern yaşamın belki de en çarpıcı özelliği zamana ilişkin algıda meydana getirdiği değişikliktir. Zaman kullanımı modern yaşamla birlikte mekândan ayrılmış hatta aynı anda birden fazla insanın etkileşim alanına dönüşmüştür. Giddens bu oluşumu zaman-uzam ayrışması olarak tanımlar.¹ Bu kavramla anlatılmaya çalışılan, modern öncesi toplumlarda zamanın mutlaka bir mekânla ilişkilendirildiği ancak modern toplumlarda bu bağın zayıflayarak mekânın zaman kullanımlarının mümkün olduğudur (örneğin sosyal medyada zaman geçirmek).² Ölçülebilir, mekândan bağımsızlaşmış ve standartlaştırılmış zaman, bu nedenle modern yaşamın en ayırt edici özelliklerinden biri olarak tanımlanır.³

Aşırı dinamizmi içeren modern yaşam içinde zaman, hızlı bir koşuşturma halinde tükenmektedir. Bu hızlı tüketişin asli unsurunu ise para kazanma güdüsü oluşturur. Çalışma Ekonomisi disiplini içinde önemli bir yere sahip olan boş zaman kullanımı ve çalışma kararında da bu durum öne çıkar.⁴ Elbette para dışı unsurlar da dikkate alınmakla birlikte (evde çocuk veya yaşlı bakımı, hobilere ayrılan zaman, bireysel tercihler vb.) esasen modern toplumlarda boş zaman kullanımının kısılması ve çalışma sürelerinin artırılması tercihi çoğunlukla refah düzeyini yüksek oranda etkileyen parasal nedenlere bağlıdır.⁵ Modern toplumda kapitalist dünyasında boş zaman kullanımı çoğunlukla verimlilik ve verimsizlik determinantında değerlendirilir. Örneğin her ne sebeple olursa olsun boş zamanı çalışmaya tercih eden kimseler çalışanlara göre daha verimsiz olarak algılanır.⁶ Kısmen iradi işsizlik olarak da tanımlanabilecek boş zaman kullanımı anaakım iktisat ideolojileri için yararsız görülürken eleştirel iktisat çerçevesinde ise insani hatta temel hak olarak görülebilmektedir.⁷ Daha da ötesi, zamanını

¹ Anthony Giddens, *Modernliğin Sonuçları*, Çev. Ersin Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012, s.24.

² George Ritzer, *Sosyoloji Kuramları*, Çev. Himmet Hülür, De Ki Basım Yayın, 2013, s.550 vd.

³ Anthony Giddens-Christopher Pierson, *Modernliği Anlamlandırmak*, Çev. Serhat Uyrukulak ve Murat Sağlam, Alfa Kitabevi, İstanbul 2001, s.75 vd.

⁴ Thorstein Bunde Veblen, *Aylak Sınıfın Teorisi: Kurumların İktisadi İncelemesi*, Çev. Eren Kırmızıaltın-Hüsnü Bilir, 1. Baskı, Heretik Yayınları, 2015.

⁵ Jeffrey Grogger-Charles Michalopoulos, “Welfare Dynamics under Time Limits,” *Journal of Political Economy*, V.111, June 2003, s.535.

⁶ Yoram Weiss, *Work and Leisure: A History of Ideas*, May 2008, s.6.

⁷ Robert R. Wolff- Stephen Alvin Resnick, *Çalışan İktisadi Teoriler, Neoklasik, Keynesçi ve Marksçı*, Çev. C.Evren, İletişim Yayınları, İstanbul 2016, s.20 vd.; Paul Lafargue,

kullanma hakkı elinden alınmış modern insanın köleleştiği ve zaman üzerindeki hakların yeniden kazanılması için yeni bir toplum inşası gibi tartışmalar eleştirel iktisadın ilgi alanı içinde yer alır.⁸

Bu çalışma, Türkiye’de zamanın belirli parametreler çerçevesinde nasıl kullanıldığına ilişkin TÜİK istatistiklerinin analizini içermektedir. 24 saatlik zaman dilimi içinde yemek ve diğer kişisel bakım, istihdam, eğitim, hanehalkı ve aile bakımı, gönüllü işler ve toplantılar, sosyal yaşam ve eğlence, spor, hobiler ve oyunlar, TV izleme-radyo ve müzik dinleme, ulaşım ve uyku gibi toplam 11 faaliyete harcanan zaman istatistikleri incelenmiştir. İlgili TÜİK istatistikleri içerik analizine tabi tutulmuş ve istatistiklere ilişkin çıkarsamalar ve yorumlar yapılmıştır. Ancak çıkarsamalar ve yorumlar doğrudan TÜİK istatistikleri ve Zaman Kullanım araştırmasına dayandırıldığından, değerlendirmelerin ve yorumların objektif yönü kuvvetli sübjektif yönü zayıftır. Çalışmada, zaman kullanımına ilişkin geniş bir teorik çerçeveye yer verilmeden, gerekli tanım ve kapsam yapıldıktan sonra doğrudan konuya ilişkin verilerin analizine geçilmiştir. Çalışmanın yazarı, zaman kullanımına ilişkin felsefi, sosyolojik, psikolojik ve iktisadi alanlarda önemli ölçüde akademik çalışmanın olduğunu farkındadır. Ancak bu çalışmanın kapsamı gereği geniş teorik açıklamalardan bilinçli olarak kaçınılmıştır.

Esas olarak iki ana kısımda yapılandırılan makalenin ilk kısmı tanım ve kapsama ayrılmıştır. Burada, incelenen istatistiklerde kullanılan tanımlar TÜİK metaveri tabanı çerçevesinde tanımlanmıştır. Ardından çalışma kapsamında kullanılan istatistiklerin yapısı ve veri toplama tekniği hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci kısımda ise zaman kullanım istatistiklerinin analizi gerçekleştirilmiştir. Bu kısım iki alt başlığa ayrılmıştır. İlk alt başlık, “faaliyet odaklı zaman kullanım analizlerini” içermektedir. İkinci alt başlıkta ise günlük işlerin yoğunluğu, zaman geçirmek istenen faaliyetler olmasına rağmen çeşitli nedenlerle imkân bulunamaması, hafta sonu faaliyetler, yaşlı veya aile bakımına ayrılan süreler gibi konuları kapsayan “diğer zaman kullanım analizleri” yer almaktadır. Son olarak bulgular değerlendirilerek çalışma tamamlanmıştır.

1. Tanımlar ve kapsam

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Zaman Kullanımı istatistikleri, 11 faaliyet düzeyinde kadın erkek ayrımında 2014-2015 dönemine ait veriler sunmaktadır. Zaman kullanım istatistikleri, kişilerin gün boyunca (24

Tembellik Hakkı, Çev. İpek Söylemez, 1. Baskı, Karbon Kitabevi. 2018.; Bertrand Russell, *Aylaklığa Övgü*, Çev. Mete Ergin, Cem Yayınları, 1999.

⁸ Jean Chesneau, *Zamanı Yaşamak Geçmiş, Şimdiki Zaman, Gelecek: Bir Siyasal Diyalog Denemesi*, Çev. Münir Cerit, 1. Baskı, Ayrintı Yayınları, İstanbul 2015, s.37 vd.

saat) zamanlarını nasıl kullandıklarına ilişkin bilgiler vermektedir. İstatistikler:

- Cinsiyet, yaş grubu, çalışma durumu vb. karakteristiklere göre çeşitli nüfus gruplarında zaman kullanımı konusunda oluşan farklılıkların belirlenmesi,
- Ulusal hesaplarda gayri safi yurtiçi hâsıla tahminlerinin geliştirilmesine yardımcı olacak verilerin elde edilmesi,
- Zaman kullanımı konusunda uluslararası karşılaştırılabilir nitelikte veriler elde edilmesi amacını taşımaktadır.

İlgili istatistiklerle 2014-15 dönemi için TÜİK tarafından bir araştırma gerçekleştirilmiştir. TÜİK araştırmasının, bu çalışmanın yapıldığı 2018 dönemi için güncellenmiş formatı bulunmamaktadır. Bu çalışma TÜİK’in veri sağladığı son istatistikler çerçevesinde geliştirilmiştir.

1.1. Tanımlar

İstatistiklerin oluşturulmasında TÜİK tarafından; hanehalkı, hanehalkı sorumlusu, birey, konut ve ortalama faaliyet süresi gibi kavramlar kullanılmıştır.

Hanehalkı: Aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı konutta veya aynı konutun bir bölümünde yaşayan, aynı kaptan yemek yiyen, kazanç ve masraflarını ayırmayan, hanehalkı hizmet ve yönetimine katılan bir veya birden fazla kişiden oluşan topluluktur.

Hanehalkı Sorumlusu: Hanehalkının sosyo-ekonomik durumu ve hanede yaşayan tüm fertlerin kişisel özellikleri hakkında en doğru bilgiye sahip, hanenin yönetim veya geçiminden sorumlu yetişkin hanehalkı üyesidir.

Birey: Toplumu oluşturan ve toplumla anlam kazansa da bağımsız, kendi başına bir varlığı ve kimliği olan insandır. Araştırmada hanehalkı üyesi olup 18 ve daha yukarı yaştaki kişiler birey olarak kabul edilmiştir.

Konut: Hanehalkının ikametini ayrılmış yapılarıdır.

Ortalama Faaliyet Süresi: Herhangi bir faaliyet için bireylerin ayırdığı toplam sürenin 24 saat içindeki ortalama değeridir. Bu süre, 10 ve daha yukarı yaşta olan tüm kişiler ve tüm yıl (tatil dönemlerinin yanı sıra iş günleri ve hafta sonları) üzerinden alınan ortalamadır.

İstihdam faaliyeti: İşte geçirilen zamana ek olarak iş arama gibi istihdama ilişkin diğer faaliyetleri de içermektedir. Bu doğrultuda çalışmayan kişilerin iş arama ile ilgili yaptıkları faaliyetler de burada kapsanmaktadır.

Çalışan: Son hafta içinde aynı veya nakdi bir gelir elde etmek amacıyla ücretli ya da ücretsiz olarak bir saat bile olsa çalışan, gelir getirici bir işle bağlantısı olan fertler veya son hafta içinde çalışmamış olmakla birlikte,

geçici olarak çalışmadığı bir işi, başında bulunmadığı bir işyeri olan fertleri ifade eder.

Çalışmayan: Son hafta içinde aynı veya nakdi bir gelir elde etmek amacıyla ücretli ya da ücretsiz olarak bir saat bile olsa çalışmayan, gelir getirici bir işle bağlantısı olmayan fertler veya son hafta içinde çalışmamış olmakla birlikte, geçici olarak çalışmadığı bir işi, başında bulunmadığı bir işyeri olmayan fertleri ifade eder.

Yaşlı Bakanlar: Son dört ay boyunca yaşlılık ile ilgili sorun veya hastalıklar nedeniyle yardıma ihtiyaç duyan yaşlı birine ücretsiz bakım veya yardımda bulunanlar kapsamaktadır.

Kişisel bakım: Uyku, yeme ve diğer kişisel bakımları ifade eder.

Eğitim: Belirlenmemiş eğitim öğretim faaliyetleri (açık yazılmayan faaliyetler), okul veya üniversite ve eğitime harcanan boş zamanı ifade eder.

Hanehalkı ve Aile Bakımı: Belirlenmemiş hanehalkı ve aile bakımı, gıda yönetimi, hane bakımı, kumaş üretimi ve bakımı, bahçe işleri ve hayvan bakımı, inşaat ve tamiratlar, alışveriş ve hizmetler, hanehalkı yönetimi, çocuk bakımı ve yetişkin bir aile ferdine yardımı ifade eder.

Gönüllü İşler ve Toplantılar: Sosyal yaşam, eğlence ve kültür, dinlenme ve tatili (boş zaman) ifade eder.

Spor ve Doğa Sporları: fiziksel egzersiz, üretime yönelik egzersizler ve sporla bağlantılı faaliyetleri ifade eder.

Hobiler ve Oyunlar: sanat ve hobiler, programlama ve oyunlarda geçirilen zamanları ifade eder.

TV izleme, radyo ve müzik dinleme, vb: Okuma, TV, video ve DVD, radyo ve müzik dinleme faaliyetlerini ifade eder.

Ulaşım ve Belirlenmemiş Zaman Kullanımı: Diğer veya belirlenmemiş seyahat, işe/işten yapılan seyahat, okuldan/üniversiteden yapılan seyahat, alışveriş/çocuk bakımı/hanehalkı bakımı ile ilgili seyahat, gönüllü işler ve toplantılarla ilgili seyahat, sosyal yaşamla ilgili seyahat, diğer boş zamanla ilgili seyahat, yer değiştirme amaçlı seyahat, ZKA günlüğü doldurma/belirlenmemiş boş zaman faaliyetleri/diğer belirlenmemiş zaman kullanımını içerir.⁹

1.2. Kapsam

⁹ TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri, Metaveri; Zaman Kullanım Araştırması-ZKA-hakkında genel açıklamalar.

Çalışmada kullanılan TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri; Hanehalkı fertlerinin günlük faaliyetlerinin sınıflanmasında EUROSTAT tarafından zaman kullanım araştırması için önerilen günlük faaliyet sınıflaması (HETUS Activity Coding List) ve istihdam edilenlerin ekonomik faaliyetini sınıflamak amacıyla “Avrupa Topluluğu’nda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflaması” (EFIS, 2. Rev.) çerçevesinde TÜİK tarafından üretilmiştir. Meslek sınıflaması için de “Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması“ (USMS,08) kullanılmıştır.

TÜİK İstatistiki araştırma kapsamına, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan tüm yerleşim yerleri dâhildir. Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan kurumsal olmayan sivil nüfus içindeki tüm hanehalkı fertleri kapsam içinde alınmıştır. Kurumsal nüfus; üniversite öğrenci yurdu, huzurevi, yetiştirme yurdu ve hapishanede bulunanlar ile kışla ve ordu evlerinde ikamet edenlerdir.

Çalışmada kullanılan veriler, belirlenen örnekleme yöntemine göre seçilen hanehalklarından TÜİK tarafından toplanmıştır. Hanehalkı soru kâğıdı, hane hakkında bilgi verebilecek 18 ve üzeri yaştaki bir hanehalkı ferdi ile görüşülerek hanedeki 10 ve üzeri yaştaki fertlerin günlük zaman tüketimlerini içermektedir. Haftalık Çalışma Çizelgesine ilişkin veriler ise 15 ve daha yukarı yaştaki çalışan fertleri kapsamaktadır.

Çalışma kapsamında analize tabi tutulan kapsam; yemek ve diğer kişisel bakım, istihdam, eğitim, hanehalkı ve aile bakımı, gönüllü işler ve toplantılar, sosyal yaşam ve eğlence, spor, hobiler ve oyunlar, TV izleme-radyo ve müzik dinleme, ulaşım ve uyku gibi toplam 11 faaliyeti içermektedir. Faaliyetler cinsiyete, gelir grubuna, çalışma ve eğitim durumuna, medeni duruma ve yaş gruplarına göre sınıflandırılmıştır.

2. Zaman Kullanım İstatistiklerinin Analizi

Çalışmada, zaman kullanım istatistiklerinin analizi iki alt başlık altında sınıflandırılmıştır. İlk alt başlık, faaliyet odaklı zaman kullanım analizlerini içermektedir. Bu kapsamda, faaliyet türlerinin cinsiyete, gelire, çalışma durumuna, eğitime, medeni duruma, yaş gruplarına göre değerlendirmeler yapılmıştır. İkinci alt başlıkta ise TÜİK Zaman Kullanım Araştırması kapsamında yapılandırılan soru formu çerçevesinde diğer zaman kullanım analizlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda zaman kullanımları; Günlük işlerin yoğun olma durumuna göre, hafta içi zamanı yeterli olmayanların en çok zaman geçirmek istedikleri faaliyetlere göre, spor, sosyal yaşam, eğlence, hobi vb. serbest faaliyetlere göre ve yaşlı bakımına ayrılan zamana göre üretilen istatistikler kapsamında değerlendirilmiştir.

2.1. Faaliyet Odaklı Zaman Kullanım Analizleri

Faaliyet türlerinin cinsiyete, gelire, çalışma durumuna, eğitime, medeni duruma, yaş gruplarına göre değerlendirildiği bu alt başlıkta en fazla ve en az zaman ayrılan faaliyetler, hem tablolar hem de grafikler şeklinde hazırlanmıştır. Grafikler, okuyucunun zaman kullanımı ile ilgili görsel bir fikre sahip olması için tasarlanmasına rağmen çok bileşenli veriler nedeniyle yeterince açıklayıcı görsele sahip değildir. Bu nedenle çalışmadan grafikler çıkarılmış ve sadece tablolardaki veriler kullanılarak analizler yapılmıştır.

2.1.1. Faaliyet türü ve cinsiyete göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, 2014-2015

TÜİK sınıflandırmasında faaliyet türleri yemek, istihdam, eğitim gibi on bir genel nitelikli başlıkta toplanmıştır. 24 saatlik zaman dilimi içinde her bir faaliyete ayrılan zaman TÜİK tarafından ölçülmüş ve paylaştırılmıştır.

Tablo1. Faaliyet türü ve cinsiyete göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, (2014-2015)

Faaliyetler	Erkek	Kadın	Toplam
Yemek ve diğer kişisel bakım	02:46	02:43	02:45
İstihdam	03:58	01:09	02:33
Eğitim	00:45	00:47	00:46
Hanehalkı ve aile bakım	00:51	04:17	02:35
Gönüllü işler ve toplantılar	00:34	00:51	00:43
Sosyal yaşam ve eğlence	01:46	01:54	01:50
Spor ve doğa sporları	00:16	00:06	00:11
Hobiler ve oyunlar	00:31	00:12	00:21
TV izleme, radyo ve müzik dinleme, vb.	02:23	02:18	02:20
Ulaşım ve belirlenmemiş zaman kullanımı	01:20	00:47	01:03
Uyku	08:44	08:52	08:48
Toplam (Saat)	24:00	24:00	24:00

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Gün içinde en fazla zamanın doğal olarak uykuya harcadığı görülmektedir (8:48 saat). Erkekler uykuda ortalama 8:44 saat geçirirken kadınlar 8:52 saat geçirmektedir. İkinci en fazla zaman yemek ve diğer kişisel bakıma harcanmaktadır (2:45 saat). Erkekler yemek ve diğer kişisel bakıma (2:46 saat) kadınlardan (2:43 saat) daha fazla zaman harcamaktadır. Anlaşılan odur ki Türkiye’de hanehalkı ve aile bakımına kadınlar (4:17 saat) erkeklerden (00:51 saat) yaklaşık 5 saat daha fazla zaman harcamaktadır. Ancak erkeklerin (3:58 saat) kadınlardan (1:09 saat) yaklaşık 3,5 kat daha fazla istihdamda zaman geçirdiği görülmektedir. Buna rağmen erkekler TV izleme, radyo ve müzik

dinlemeye (2:20 saat) kadınlardan (2:18 saat) daha fazla zaman harcanmaktadır. Hem erkekler hem de kadınlar için en az zaman ayrılan faaliyet spor ve doğa sporlarıdır (0,11 saat). Buna rağmen erkeklerin kadınlara göre 4 kat fazla spor yaptığı görülmektedir.

2.1.2. Faaliyet türü ve hanehalkının aylık gelir grubuna göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, 2014-2015

Gelir seviyesi ile istihdama harcanan süre arasında çalışma kararı-boş zaman kullanımı teorisi gereği yüksek oranda ilişki bulunmaktadır. Emek arz eğrisi geriye kıvrılmadığı sürece çalışılan süre arttıkça gelir de artacaktır. Bunun tam tersi de doğrudur.

Tablo2. Faaliyet türü ve hanehalkının aylık gelir grubuna göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, (2014-2015)

Faaliyetler	0-1.080	1.081-1.550	1.551 - 2.170	2.171 - 3.180	3.181 +	Toplam
Yemek ve diğer kişisel bakım	02:49	02:47	02:43	02:42	02:43	02:45
İstihdam	01:41	02:16	02:41	03:00	03:27	02:33
Eğitim	00:50	00:44	00:46	00:47	00:41	00:46
Hanehalkı ve aile bakım	02:55	02:46	02:31	02:22	02:14	02:35
Gönüllü işler ve toplantılar	00:56	00:46	00:43	00:37	00:27	00:43
Sosyal yaşam ve eğlence	02:07	01:55	01:46	01:41	01:33	01:50
Spor ve doğa sporları	00:10	00:12	00:09	00:11	00:13	00:11
Hobiler ve oyunlar	00:14	00:19	00:22	00:24	00:30	00:21
TV izleme, radyo ve müzik dinleme, vb.	02:26	02:20	02:23	02:16	02:15	02:20
Ulaşım ve belirlenmemiş zaman kullanımı	00:51	01:01	01:04	01:09	01:16	01:03
Uyku	08:56	08:50	08:47	08:45	08:38	08:48
Toplam (Saat)	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Gelir seviyesi 0 - 1 080 TL arasında bulunan kişiler istihdama 1:41 saat harcarırken gelir seviyesi 3.181 TL ve üzerinde olan kişilerin istihdamda 3:27 saat geçirdiği görülmektedir. Ancak gelir seviyesi düşük de olsa, yemek ve diğer kişisel bakımlara yaklaşık zaman harcanmaktadır (düşük gelir 2:49 saat, yüksek gelir 2:43 saat). Aynı şekilde TV izleme, radyo ve müzik dinleme gibi faaliyetlere de benzer zaman harcadığı görülmektedir (düşük gelir 2:26 saat, yüksek gelir 2:15 saat). Gelir seviyesi yükseldikçe sosyal yaşam ve eğlenceye ayrılan zaman azalmaktadır (düşük gelir 2:07 saat, yüksek gelir 1:33 saat). Ancak gelir seviyesinin yükselmesi spor faaliyetini olumlu etkilemektedir. Buna karşın gelirleri 1.551-2.170 TL arasında olan kişiler bir üst gelir seviyesine çıkıncaya kadar spora daha fazla zaman ayırmakta, ardından keskin bir düşüş olmaktadır. Gönüllü işler ve bu tür toplantılara ise en

düşük gelirli daha fazla zaman ayırmaktadır. Zamanını istihdama harcamayanlar gönüllü işlere yönelebilmektedir. Aynı şekilde zamanın istihdama harcanmadığı durumda gelir düşük olsa da sosyal yaşam ve eğlenceye daha fazla zaman ayrılabilir.

2.1.3. Faaliyet türüne, cinsiyete ve çalışma durumuna göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, 2006, 2014-2015

Çalışan ve çalışmayan grup için ayrıştırıcı faaliyet istihdamdır. Bu nedenle diğer faaliyet dağılımları, çalışanlar için istihdamdan artı kalan zamanda yapmış oldukları ve çoğunluğu zorunlu faaliyetlerle sınırlanmışken çalışmayanların zaman harcadıkları faaliyetlerde gönüllülük esaslı veya ve serbest zaman kullanımlı faaliyetlerin etkin olması doğaldır.

Tablo3. Faaliyet türüne, cinsiyete ve çalışma durumuna göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, (2014-2015)

Faaliyetler	Çalışan			Çalışmayan			Genel Ort.
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	
Yemek ve diğer kişisel bakım	02:45	02:37	02:43	02:53	02:47	02:49	02:46
İstihdam	06:25	04:32	05:52	00:22	00:04	00:10	02:48
Eğitim	00:04	00:07	00:05	01:05	00:34	00:44	00:26
Hanehalkı ve aile bakım	00:46	03:31	01:34	01:07	04:59	03:47	02:45
Gönüllü işler ve toplantılar	00:26	00:32	00:28	00:58	01:03	01:02	00:46
Sosyal yaşam ve eğlence	01:28	01:28	01:28	02:33	02:09	02:16	01:54
Spor ve doğa sporları	00:08	00:04	00:07	00:24	00:05	00:11	00:09
Hobiler ve oyunlar	00:19	00:08	00:16	00:43	00:08	00:19	00:17
TV izleme, radyo ve müzik dinleme, vb.	01:55	01:36	01:49	03:14	02:29	02:43	02:18
Ulaşım ve belirlenmemiş zaman kullanımı	01:29	01:05	01:22	01:08	00:40	00:48	01:04
Uyku	08:11	08:15	08:12	09:27	08:58	09:07	08:41
Toplam (Saat)	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Uykuya ayrılan zaman genel faaliyetlerin dışında tutulmasına rağmen, çalışan ve çalışmayanlar arasında uykuya harcanan zamanın ayrımı merak edilebilir. Bu kapsamda çalışmayanların (8:41 saat), çalışanlardan (8:12 saat) günlük yaklaşık yarım saat daha fazla uyuduğu görülmektedir. Çalışan/çalışmayan ayrımında en önemli etkiyi oluşturan istihdam faaliyetinde çalışanların günlük 5:52 saatini istihdamda geçirdikleri görülmektedir. Erkekler istihdama 6:25 saat harcarken, kadınlar 4:32 saat harcamaktadır. Erkekler kadınlara göre yaklaşık %41,5 daha fazla çalışmaktadır. Çalışmayan kişilerde ise en fazla zamanın hanehalkı ve

aile bakımına harcadığı görülmektedir (3:47 saat). Çalışmayan kadınlar hanehalkı ve aile bakımına (4:59 saat), erkeklerden (1:07 saat) yaklaşık 4,5 kat daha fazla zaman ayırmaktadır. Çalışan kişiler hanehalkı ve aile bakımına ancak 1:34 saat ayrılabilir. Çalışan kadınlar bu faaliyete 3:31 saat harcarken erkekler sadece 0:46 saat harcamaktadır (kadınlar erkeklerden yaklaşık 4,6 kat daha fazla zaman harcıyor). Türkiye’de kadınlar çalışsa da çalışmasa da hanehalkı ve aile bakımına erkeklerden ortalama 4,5 kat daha fazla zaman harcamaktadır.

2.1.4. Faaliyet türüne, cinsiyete ve eğitim durumuna göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, 2014-2015

Eğitimle boş zaman kullanımı arasında belirgin bir korelasyon bulunur. Normalde eğitim seviyesi arttıkça boş zaman azalır. Bu durum yukarıdaki tablo verilerine göre de benzer bir eğilim içindedir. Ancak belirli bir eğitim ve gelir seviyesi eşğine ulaşıldığında bu kez emek arz eğrisi geriye doğru kıvrılmaya başlar. Yüksek eğitilmiş ve gelirliler bir süre sonra daha fazla kazanç tekliflerine duyarsız kalıp boş zaman kullanmayı tercih edebilir. Elbette boş zaman tercihinin yapılan iş ve yaşanan ortam ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu da belirtmek gerekir.

Tablo4. Faaliyet türüne, cinsiyete ve eğitim durumuna göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, (2014-2015)

Faaliyetler	Bir okul bitirmede			İlkokul			İlköğretim/Orta veya Mesleki Ok.			Lise veya Mesleki Lise			Y.Okul, Fak.Y.Lisans, Dok.		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Yemek ve diğer kişisel bakım	02:58	02:50	02:52	02:50	02:40	02:45	02:43	02:42	02:43	02:41	02:42	02:42	02:42	02:43	02:42
İstihdam	01:35	00:23	00:43	03:40	00:55	02:17	03:53	01:06	02:39	05:02	01:42	03:38	04:56	03:01	04:07
Eğitim	00:51	00:19	00:28	00:47	00:46	00:47	01:13	01:38	01:24	00:29	00:44	00:35	00:15	00:29	00:21
Hanehalkı ve aile bakım	00:59	04:20	03:24	00:51	04:41	02:47	00:42	03:47	02:04	00:50	04:21	02:19	01:02	03:36	02:07
Gönüllü işler ve toplantılar	00:59	01:27	01:19	00:42	00:57	00:50	00:21	00:30	00:25	00:25	00:26	00:26	00:31	00:19	00:26
Sosyal yaşam ve eğlence	02:24	02:24	02:24	01:51	01:51	01:51	01:43	01:45	01:44	01:32	01:41	01:36	01:29	01:28	01:29
Spor ve doğa sporları	00:23	00:04	00:09	00:17	00:05	00:11	00:17	00:05	00:12	00:13	00:06	00:10	00:15	00:10	00:13

Hobiler ve oyunlar	00:25	00:04	00:10	00:22	00:11	00:17	00:40	00:15	00:29	00:34	00:17	00:27	00:39	00:21	00:32
TV izleme, radyo ve müzik dinleme, vb.	02:46	02:25	02:31	02:31	02:18	02:25	02:15	02:20	02:17	02:11	02:11	02:11	02:16	02:04	02:11
Ulaşım ve belirlenmemiş zaman kullanımı	00:57	00:26	00:34	01:16	00:44	01:00	01:18	00:53	01:07	01:29	00:59	01:16	01:32	01:15	01:25
Uyku	09:39	09:12	09:20	08:46	08:46	08:46	08:50	08:55	08:52	08:28	08:46	08:35	08:17	08:27	08:21
Toplam (Saat)	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Türkiye’de okul bitirmeyenler (9:20 saat), eğitilmiş gruptan (Y.Okul, Fakülte, Y.Lisans veya Doktora mezunları) (8:21 saat) günde yaklaşık %22 daha fazla uyumaktadır. Eğitim durumu yükseldikçe, ilköğretim, orta veya mesleki okul mezunları hariç, uykuya ayrılan zaman azalmaktadır (9:20, 8:46, 8:52, 8:35, 8:21). Okul bitirmeyenlerin en fazla zaman harcadıkları bir diğer faaliyet hanehalkı ve aile bakımındadır (3:24 saat). Yüksek eğitimliler ise uykudan sonra en fazla zamanı istihdama ayırmaktadır (4:07 saat). Eğitim seviyesi arttıkça istihdama ayrılan zaman artmaktadır (0:43, 2:17, 2:39, 3:38 ve 4:07 saat). Okul bitirmeyenler diğer eğitim gruplarına göre sosyal yaşam ve eğlenceye daha fazla zaman ayırmaktadır (2:24, 1:51, 1:44, 1:36 ve 1:29 saat). Yine okul bitirmeyenler, gönüllü işlere de diğer eğitim gruplarından daha fazla zaman ayırmaktadır (1:19, 0:50, 0:25, 0:26 ve 0:26 saat). Bu durum eğitimsiz grubun kendine ve yaşama daha fazla zaman ayırdığını göstermektedir.

Her eğitim grubunun spora çok düşük bir zaman ayırdığı ve eğitimin spora ayrılan zamana büyük bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir (0:09, 0:11, 0:12, 0:15 ve 0:13 saat). Bu durum ülkedeki spor yapma kültürü ile yakından ilişkilidir. Çok az bir zaman harcanıyor olmasına rağmen eğitim arttıkça hobilere ve oyunlara ayrılan zamanın arttığı da gözlemlenmektedir (0:10, 0:17, 0:29, 0:27 ve 0:32 saat).

2.1.5. Faaliyet türüne, cinsiyete ve medeni duruma göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, 2014-2015

Medeni durum, zaman kullanımında ayırt edici bir özelliğe sahiptir. Kişilerin evli veya bekâr olması bazı faaliyetlere ayırdıkları zamanı etkilemektedir. Ancak medeni durumu cinsiyetten bağımsız olarak

değerlendirmek doğru olmaz. Örneğin evli bir kadının, hanehalkı ve aile bakımına evli bir erkekten yaklaşık 5,7 kat daha fazla zaman harcaması veya hiç evlenmemiş bir kadının hanehalkı ve aile bakımına aynı durumdaki bir erkekten yaklaşık 3,4 kat daha fazla zaman ayırması, toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili bir durumu ortaya koymaktadır.

Tablo5. Faaliyet türüne, cinsiyete ve medeni duruma göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, (2014-2015)

Faaliyetler	Hiç evlenmedi			Evli			Boşandı			Eşi Öldü		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Yemek ve diğer kişisel bakım	02:40	02:45	02:42	02:51	02:43	02:47	02:45	02:47	02:47	02:46	02:39	02:41
İstihdam	02:52	01:17	02:10	04:48	01:09	02:57	04:35	02:19	03:12	01:03	00:19	00:27
Eğitim	01:54	02:29	02:09	00:01	00:03	00:02	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Hanehalkı ve aile bakım	00:36	02:03	01:14	00:59	05:38	03:21	01:22	03:28	02:39	01:34	03:13	02:54
Gönüllü işler ve toplantılar	00:15	00:22	00:18	00:46	00:56	00:51	00:24	00:49	00:39	01:27	01:57	01:52
Sosyal yaşam ve eğlence	01:36	01:33	01:35	01:49	01:56	01:53	01:49	01:45	01:47	03:03	02:51	02:53
Spor ve doğa sporları	00:26	00:08	00:18	00:10	00:04	00:07	00:24	00:08	00:14	00:13	00:05	00:06
Hobiler ve oyunlar	00:54	00:30	00:43	00:16	00:04	00:10	00:30	00:15	00:20	00:12	00:02	00:04
TV izleme, radyo ve müzik dinleme, vb.	02:15	02:30	02:22	02:26	02:07	02:17	02:21	02:20	02:20	03:08	02:45	02:49
Ulaşım ve belirlenmemiş zaman kullanımı	01:15	00:58	01:08	01:24	00:43	01:03	01:20	01:01	01:08	00:55	00:29	00:34
Uyku	09:11	09:20	09:15	08:24	08:30	08:27	08:21	08:59	08:44	09:34	09:34	09:34
Toplam (Saat)	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Türkiye’de hiç evlenmemiş kişiler yemek ve diğer kişisel bakıma önemli miktarda zaman harcamaktadır (2:42 saat). Ardından en fazla TV izleme, radyo ve müzik dinleme faaliyeti gelir (2:22 saat). Bu grupta en az zaman spora ayrılmaktadır (0:18 saat). Evli kişilerin uykudan sonra en fazla zaman ayırdıkları faaliyet hanehalkı ve aile bakımındır (3:21 saat). Evliler spora 0:07 saat harcarken hobilerine ancak 0:10 saat ayırmaktadır. Boşanan kişilerin zamanının çoğunu istihdamda geçirmektedir. Boşanan erkekler (4:35 saat), boşanan kadınlardan (2:19 saat) daha fazla istihdamda zaman harcamaktadır. Hem boşanan kadınların hem de boşanan erkeklerin eğitime hiç zaman ayırmadıkları görülmektedir. Eşi

ölen kişiler ise en fazla hanehalkı ve aile bakım ile (2:54), sosyal yaşam ve eğlenceye zaman ayırmaktadır (2:53 saat). Eşi ölen kişiler TV izleme, radyo ve müzik dinlemeye 2:49 saat; yemek ve diğer kişisel bakımlara 2:41 saat ayırmaktadır. Eşi ölenler, boşananlarda olduğu gibi eğitime hiç zaman ayırmamaktadır. Eşi ölen kişiler, evlenmeyen, evli veya boşanan insanlara göre daha fazla uyumaktadır (Hiç evlenmeyenler 9:15 saat, evliler 8:27 saat, boşananlar 8:44 saat, eşi ölenler 9:34 saat). Çok az bir zaman harcanmakla birlikte hiç evlenmeyenler diğer gruplara göre daha fazla spora zaman ayırmaktadır. Spora en az zaman ayıranlar eşi ölenlerdir (Hiç evlenmeyenler 0:18 saat, evliler 0:07 saat, boşananlar 0:14saat, eşi ölenler 0:06 saat).

2.1.6. Faaliyet türüne, cinsiyete ve yaş gruplarına göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, 2014-2015

Yaş gruplarının zaman tüketimi için en ayırt edici konumu, bağımlı olunan dönem ile işgücünden çıkılan dönem olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de bağımlı yaş grubu olarak ifade edilebilecek ve kısmen 25 yaşa kadar uzanan dönemde eğitim faaliyetlerinin yoğunluğu göze çarpmaktadır. Bunun dışında ekonomik bağımsızlıkla birlikte diğer faaliyetlerde önemli artışlar olmakla birlikte belirli bir süre sonra eğitime hiç zaman ayrılmıyor olması üzücü bir tespittir.

Tablo6. Faaliyet türüne, cinsiyete ve yaş gruplarına göre kişi başına ortalama faaliyet süresi, (2014-2015)

Faaliyetler	10--14 yaş			15-24 yaş			25-34 yaş			35-44 yaş			45-54 yaş			55+ yaş		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Yemek ve diğer kişisel bakım	02:32	02:37	02:35	02:41	02:47	02:44	02:47	02:42	02:44	02:47	02:43	02:45	02:49	02:46	02:47	02:56	02:44	02:49
İstihdam	00:13	00:03	00:08	03:04	01:10	02:07	06:02	01:50	03:56	06:12	01:48	04:01	04:52	01:13	03:03	01:51	00:22	01:04
Eğitim	03:46	03:57	03:51	01:47	01:54	01:51	00:09	00:13	00:11	00:01	00:03	00:02	00:01	00:02	00:01	00:00	00:00	00:00
Hanehalkı ve aile bakım	00:37	01:25	01:00	00:34	03:09	01:52	00:50	05:38	03:13	00:54	05:26	03:09	00:57	05:00	02:58	01:10	03:53	02:37
Gönüllü işler ve toplantılar	00:13	00:16	00:14	00:15	00:23	00:19	00:19	00:29	00:24	00:25	00:41	00:33	00:42	01:08	00:55	01:25	01:49	01:38

Sosyal yaşam ve eğlence	01:12	01:17	01:14	01:50	01:42	01:46	01:26	01:36	01:31	01:27	01:47	01:37	01:48	02:04	01:56	02:36	02:37	02:36
Spor ve doğa sporları	00:45	00:12	00:29	00:21	00:05	00:13	00:10	00:04	00:07	00:07	00:05	00:06	00:10	00:06	00:08	00:16	00:05	00:10
Hobiler ve oyunlar	01:09	00:48	00:59	00:52	00:18	00:35	00:27	00:08	00:18	00:17	00:06	00:12	00:20	00:05	00:12	00:16	00:03	00:09
TV izleme, radyo ve müzik dinleme, vb.	02:39	02:44	02:41	02:06	02:21	02:13	01:52	01:52	01:52	02:02	01:59	02:01	02:29	02:19	02:24	03:20	02:41	02:59
Ulaşım ve belirlenmiş zaman kullanımı	00:59	00:51	00:55	01:17	00:55	01:06	01:30	00:51	01:11	01:29	00:52	01:10	01:28	00:45	01:07	01:08	00:30	00:47
Uyku	09:51	09:45	09:48	09:09	09:10	09:09	08:21	08:32	08:26	08:12	08:25	08:18	08:20	08:27	08:23	08:56	09:10	09:04
Toplam (Saat)	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00	24:00

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Tüm yaş grupları içinde uykuda en fazla zaman geçiren kesim 10-14 yaşındakilerdir (9:48 saat). Ardından 15-24 yaş aralığı (9:09 saat) ve 55 ve üzeri yaş grubu gelmektedir (9:04 saat). Tüm yaş gruplarında yemek ve diğer kişisel bakıma harcanan zaman yakındır (2:35; 2:44; 2:44; 2:45; 2:47; 2:49 saat). İstihdama en fazla zaman ayıran yaş grubu 35-44 yaş arasındadır (4:01 saat). Bu grubu 3:56 saat ile 25-34 yaş grubu takip etmektedir. 45-54 yaş aralığındaki kişiler istihdama ortalama olarak 3:03 saat ayırmaktadır. 15-24 yaş arasındakiler istihdama 2:07 saat ayırırken, 55 ve üzeri yaşlardakilerin istihdama harcadıkları zaman 1:04 saattir. 10-14 yaş grubunda istihdama ayrılan zaman 0:08 saat kadardır. Bu kesimde erkeklerin (0:13 saat) kızlardan yaklaşık 4,3 kat daha fazla çalışmaya zaman harcadıkları görülmektedir (0:03). Yaş arttıkça eğitime harcanan zaman azalmakta hatta 55 ve üzeri yaşlarda tamamen tükenmektedir. Eğitime en fazla zaman ayıran grup 10-14 yaş aralığındadır (3:51 saat). 15-24 yaş aralığında ise eğitime ayrılan zaman 1:51 saate düşmektedir. 25-34 yaş grubunda ise eğitime ayrılan zaman neredeyse yok denecek kadar azalmaktadır (0:11 saat). Bu durum 35-44 yaş aralığında 0:02 saate; 45-54 yaş aralığında ise 0:01 saate düşmektedir. 25-44 yaş aralığında en fazla zaman harcanan faaliyet istihdamdır (25-34 yaş 3:56 saat, 34-44 yaş 4:01 saat). Aynı grupta hanehalkı ve aile bakımına da önemli zaman

ayrılmaktadır (25-34 yaş 3:13 saat, 34-44 yaş 3:09 saat). Bu yaş grubunda ulaşım ve belirlenmemiş zaman kullanımı da diğer yaş gruplarına göre yüksektir (25-34 yaş 1:11 saat, 34-44 yaş 1:10 saat). Sosyal yaşam ve eğlenceye en fazla zaman ayıran grup 55 ve üzeri yaşlardakilerdir (2:36s).

2.2. Diğer Zaman Kullanım Analizleri

Günlük işlerin yoğunluğu, zaman geçirmek istenen faaliyetler olmasına rağmen çeşitli nedenlerle imkân bulunamaması, hafta sonu faaliyetler gibi konular bu aşamadan sonra analiz edilmiştir. Bu kısımda yaşlı veya aile bakımına ayrılan süreler de incelenmektedir.

2.2.1. Günlük işlerin yoğun olma durumunun cinsiyete göre dağılımı, 2014-2015

Günümüzde hemen herkes yoğun olduğunu ifade etmektedir. Hatta yoğun olduğunu söylemek bir değerlilik, prestij meselesi gibi algılanmaktadır. Bir şekilde yoğun olduğunu ifade edenler toplumun %70'ine yakındır. Türkiye genelinde yapılan zaman kullanım araştırması sonuçları, toplumun ancak üçte birinin hiçbir zaman yoğun olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo7. Günlük işlerin yoğun olma durumunun cinsiyete göre dağılımı, (2014-2015) (%)

Yoğunluk Durumu	Erkek(%)	Kadın(%)	Toplam(%)
Hiçbir zaman yoğun olmuyor	28,5	33,7	31,1
Ayda bir veya daha az yoğun oluyor	13,4	15,4	14,4
Ayda birkaç kez yoğun oluyor	5,0	4,1	4,6
Hafta içi bir-iki gün yoğun oluyor	9,5	9,3	9,4
Hafta içi hergün yoğun oluyor	21,9	14,0	17,9
Hafta sonu yoğun oluyor	1,7	1,8	1,8
Haftanın her günü yoğun oluyor	20,0	21,7	20,8
Toplam (%)	100	100	100

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Hiçbir zaman yoğun olmadığını ifade eden % 31,1'lik bir grup varken, haftanın her günü yoğun olduğunu ifade eden %20,8'lik bir grup da bulunmaktadır. Türkiye'de yaşayan kişilerin %17,9'u hafta içi her gün yoğun olduğunu ifade etmiştir. Buna karşın hafta sonu yoğun olduğunu söyleyenler %1,8'dir. Erkekler genel olarak kadınlardan daha yoğundur. Erkeklerin %21,9'u hafta içi her gün yoğun olduğunu ifade ederken kadınlarda bu oran %14 seviyesindedir. Buna karşın haftanın her günü yoğun olduğunu ifade eden kadınlar (%21,7), erkeklerden (%20) daha fazladır. Erkeklerin %5'i, kadınların ise %4,1'i ayda bir kaç kez yoğun olduğunu ifade etmiştir.

2.2.2. Hafta içi zamanı yeterli olmayanlar ve en çok zaman geçirmek istedikleri faaliyetlerin cinsiyete göre dağılımı, 2014-2015

Zaman yetersizliği, bir takım faaliyetlerin yapılmak istenmesine rağmen gerçekleştirilememesine neden olabilir. Standardize edilmiş faaliyetler açısından değerlendirildiğinde hafta için zamanı yeterli olmayanların daha çok spor, sosyal yaşam ve eğlence gibi faaliyetlere zaman ayırmak istedikleri ancak bunu başaramadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo8. Hafta içi zamanı yeterli olmayanlar ve faaliyetlerin cinsiyete göre dağılımı, (2014-2015) (%)

		Erkek(%)	Kadın(%)	Toplam(%)
	Hafta içi zamanı olmayanlar	25,4	23,6	24,5
	Faaliyetler			
1	Yemek ve diğer kişisel bakım	8,6	11,7	10,1
2	İstihdam	4,4	4,9	4,6
3	Eğitim	3,9	5,4	4,6
4	Hanehalkı ve aile bakım	5,4	5,4	5,4
5	Gönüllü işler ve toplantılar	1,2	2,3	1,7
6	Sosyal yaşam ve eğlence	21,0	20,0	20,5
7	Spor ve doğa sporları	42,7	39,2	41,0
8	Hobiler ve oyunlar	5,7	4,2	4,9
9	TV izleme, radyo ve müzik dinleme, vb.	4,1	3,2	3,6
10	Ulaşım ve belirlenmemiş zaman kullanımı	2,3	2,8	2,5
11	Uyku	0,9	1,0	0,9
	Toplam	100	100	100

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Erkeklerin %25,4’ü, kadınların ise %23,6’sı hafta içi zamanı olmadığını ifade etmiştir. Hafta içi zamanı olmayıp en çok yapılmak istenen faaliyet %41 ile spor ve doğa sporlarıdır. Bunu %20,5 ile sosyal yaşam ve eğlence izlemektedir. En çok zaman harcanan faaliyetlerden olmasına rağmen yemek ve diğer kişisel bakım faaliyetlerine de yaklaşık %10’luk ekstra zaman ayırma isteği bulunmaktadır. Kadınlar (%4,9) yeterli zamanları olsa erkeklerden (%4,4) daha fazla istihdama zaman ayırmak istediklerini belirtmektedir. Daha fazla çalışmak isteyen kişilerin toplamı %4,6 seviyesinde belirmiştir. Bu oran işgücü piyasası temel kavramlarından biri olan zamana göre yetersiz istihdam oranı hakkında da bilgi sunmaktadır. En az talep edilen faaliyet %0,9 ile uykudur. Aynı zamanda gönüllü işler yapma faaliyeti de en az talep edilenler içinde yer almaktadır (%1,7).

2.2.3. Son dört hafta içinde düzenli olarak yapılan veya katılım sağlanan sportif faaliyetlerin cinsiyete göre dağılımı, 2014-2015

Hemen herkes zamanı olmadığı için belirli faaliyetleri yapamadığından şikâyet eder. Ancak yeterli zaman bulunduğunda ise bu faaliyetleri gerçekleştirmek için yeterince çaba sarfetmez. Buna en güzel örnek sportif faaliyetlerdir. Yukarıda yapılan değerlendirmelerden de hatırlanacağı üzere her yaş, eğitim, medeni durum veya cinsiyet açısından en az zaman ayrılan faaliyet spor ve doğa sporlarıdır. Çalışmayan kişilerin daha fazla zamanı olmasına karşın bu durum yine de değişmemektedir. Buna karşın zamanı yeterli olmayanların en fazla yapmak istediği faaliyetin ise yine spor olduğu görülmektedir. Türkiye’de spor, zamanı olsa da olmasa da herkesin yapmak istediği ancak yapmadığı bir faaliyettir. Buna rağmen alt spor dalları açısından zaman harcanan faaliyetleri ayırtırmak mümkündür.

Tablo9. Son dört hafta içinde düzenli olarak yapılan veya katılım sağlanan sportif faaliyetlerin cinsiyete göre dağılımı, (2014-2015) (%)

	Faaliyetler	Erkek(%)	Kadın(%)	Toplam(%)
1	Yürüyüş	10,1	9,6	9,9
2	Koşu	3,1	1,2	2,2
3	Bisiklet	2,4	1,3	1,8
4	Yüzme	10,2	0,3	5,2
5	Futbol	1,7	0,3	1,0
6	Voleybol	0,8	1,1	0,9
7	Aletli Spor Faaliyetleri	2,6	1,4	2,0
8	Diğer	1,3	0,6	1,0

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Türkiye genelinde en fazla zaman harcanan spor faaliyetinin yürüyüş olduğu görülmektedir (%9,9). Erkeklerin (%10,1), kadınlardan (%9,6) daha fazla yürüyüş yapmaktadır. Yüzme de çok tercih edilen spor faaliyetleri içindedir (%5,2). Ancak erkekler (%10,2), kadınlardan (%0,3) çok daha fazla oranda yüzmeye zaman ayırmaktadır (yaklaşık 34 kat). En az zaman ayrılan spor faaliyeti %0,9 ile voleyboldur. Türkiye genelinde futbol çok sevilmesine karşın sportif faaliyet olarak futbol oynayanların oranı %1 seviyesindedir. Bununla birlikte aletli spor yapanlar futbola zaman ayıranların iki katı kadardır(%2).

2.2.4. Son dört hafta içinde yapılan veya katılım sağlanan faaliyetlerin cinsiyete göre dağılımı, 2014-2015

Zaman kullanımında, yaşam tarzı ve içinde bulunulan ortamın sunduğu genel imkânlar önemli bir yere sahiptir. Elbette aile yapısı ve

toplumun genel kuralları da bu yapıya etki eder. Türkiye, içe kapanık ve dışa açık bir toplum yapısında dengeli bir konuma sahiptir. Buna rağmen yine de terazinin içe kapanık yaşam tarzı lehine ağır basma eğiliminde olduğu ifade edilmelidir. Örneğin en yoğun faaliyetler evde kalıp TV izlemek veya dışarı çıkılacaksa akraba ziyaretleri yapmak olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanında arkadaş ziyaretleri de önemli yere sahiptir.

Tablo10. Son dört hafta içinde yapılan veya katılım sağlanan faaliyetlerin cinsiyete göre dağılımı, (2014-2015) (%)

	Faaliyetler	Erkek(%)	Kadın(%)	Toplam(%)
1	Sinemaya gitmek	10,8	8,8	9,8
2	Tiyatroya gitmek	1,6	1,8	1,7
3	Konsere gitmek	2,3	2,1	2,2
4	Resim sergisi, müzeye vb. gitmek	1,3	1,4	1,4
5	Kütüphaneye gitmek	2,8	3,3	3,1
6	Seyirci olarak spor faaliyetlerine katılmak	5,9	1,2	3,5
7	Akraba ziyaretlerinde bulunmak	68,3	71,4	69,9
8	Arkadaş ziyaretlerinde bulunmak	55,1	56,4	55,7
9	Kermese, fuara, festivale vb. gitmek	3,2	3,8	3,5
10	Piknik yapmak	13,6	12,1	12,8
11	Kitap okumak	30,2	38,2	34,2
12	Gazete, dergi vb. okumak	48,8	30,1	39,4
13	TV seyretmek	95,6	93,6	94,6
14	Radyo dinlemek	43,2	36,1	39,6
15	Eğlence ve sosyalleşme yerleri (pastane,kahvehane,kafe,bar,taverna vb.)	38,6	19,2	28,8
16	İnternet kafeye gitmek	7,1	1,0	4,0
17	Alışveriş merkezi (AVM) dolaşmak	42,8	38,3	40,5
18	Günübirlik turlar, doğa yürüyüşlerine katılmak	2,3	1,9	2,1
19	Sosyal medyada vakit geçirmek	41,7	26,2	33,9
20	Bulmaca, sudoku çözmek vb. .	15,5	10,6	13,0
21	Örgü örme, yama işi, dikiş, nakış, ahşap boyama	0,4	24,8	12,7
22	Diğer	0,3	0,2	0,2

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Zaman kullanımı araştırmasına katılan kişilerin en yoğun talep ettikleri faaliyetin %94,6 ile TV seyretmek olduğu görülmektedir. Erkekler (%95,6), kadınlardan (%93,6) daha fazla TV seyretmektedir. İkinci yoğun faaliyet alanı %69,9 ile akraba ziyaretidir. Kadınlar (%71,4), erkeklerden (%68,3) daha fazla akraba ziyareti yapmaktadır. Araştırmaya katılanların %40,5’i alışveriş merkezinde (AVM) zaman geçirdiklerini ifade etmiştir. Erkekler (%42,8), kadınlardan (38,3) daha fazla AVM’de

zaman harcamaktadır. Sosyal medyada zaman geçirenlerin oranı ise %33,9 seviyesindedir. Erkekler (%41,7), kadınlardan (%26,2) sosyal medyada daha fazla zaman geçirmektedir. Okuma faaliyeti içinde kitap okuma oranları kadınlarda (%38,2), erkeklere (%30,2) göre daha yüksektir. Ancak erkekler (%48,8), kadınlardan (%30,1) daha fazla gazete okuyarak zaman geçirmektedir. En az zaman harcanan faaliyet ise resim sergisi, müze vb yerlere gitmektir. Erkeklerle (%1,3), kadınların (%1,4) benzer oranda yaptıkları bu faaliyetin ortalaması %1,4 seviyesindedir.

2.2.5. Sosyal yaşam, eğlence, spor, hobi, oyun ve kitle iletişim araçlarına ayrılan faaliyetlerde zamanın cinsiyete ve çalışma durumuna göre dağılımı, 2014-2015

Sosyal yaşam, eğlence, dinlenme ve tatil gibi faaliyetler hem çalışan hem de çalışmayan grubun önem verdiği konular içindedir. Buna rağmen hiç biri TV seyretmenin önüne geçememektedir. Türkiye, aşağıdaki tabloda da izleneceği üzere TV'ye fazlasıyla bağımlı kitlelere sahiptir.

Tablo11.Sosyal yaşam ve ilgili faaliyetlere harcanan zamanın cinsiyete ve çalışma durumuna göre dağılımı, (2014-2015) (%)

	Faaliyetler	Çalışan(%)			Çalışmayan(%)			Toplam(%)		
		Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
1	Sosyal yaşam	23,6	28,0	24,7	21,8	27,4	25,2	22,7	27,5	25,0
2	Eğlence ve kültür	1,0	1,2	1,0	0,9	0,6	0,7	0,9	0,7	0,8
3	Dinlenme ve tatil (Boş zaman)	13,7	15,5	14,1	14,2	16,1	15,3	13,9	16,0	14,9
4	Fiziksel egzersiz	3,2	2,1	2,9	5,4	1,9	3,2	4,2	1,9	3,1
5	Üretim ve sporla ilgili faaliyetler	0,4	0,2	0,4	0,5	0,1	0,2	0,5	0,1	0,3
6	Sanat ve hobiler	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4
7	Programlama	4,4	3,0	4,0	4,0	1,8	2,6	4,2	2,0	3,2
8	Oyunlar	3,5	0,7	2,8	5,9	0,8	2,8	4,7	0,8	2,8
9	Okuma	2,7	4,0	3,1	3,5	3,0	3,2	3,1	3,2	3,2
10	Tv ve video	46,7	44,5	46,1	42,8	47,3	45,5	44,8	46,7	45,7
11	Radyo ve müzik	0,4	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	0,5	0,7	0,6
	Toplam(%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Türkiye'deki bireylerin çalışsa da çalışmasa da en fazla zaman harcadıkları faaliyetin TV izlemek olduğu görülmektedir (Çalışanların %46,1'i, çalışmayanların %45,5'i). Çalışmayan kadınlar (%47,3), çalışmayan erkeklerden (%42,8) daha fazla TV izlemektedir. Ancak

çalışan erkekler (%46,7), çalışan kadınlardan (%44,5) daha fazla TV izlemektedir. Hem çalışanların (%24,7) hem de çalışmayanların (%25,2) sosyal yaşama ikinci derecede zaman ayırdıkları görülmektedir. Ancak her iki kesim için de sosyal yaşama daha fazla zaman ayıran kadınların oranı erkeklerden fazladır. Çalışan kadınların %28’i sosyal yaşama zaman ayırırken çalışan erkeklerin %23,6’sı zaman ayırmaktadır. Sosyal yaşama zaman ayıran çalışmayan kadınların oranı %27,4 iken erkeklerin oranı %21,8 seviyesindedir. Her iki kesim için de en az zaman ayrılan faaliyet üretim ve sporla ilgili olanlardır.

2.2.6. Yaşlı bakımı ve sıklığının cinsiyete göre dağılımı, 2014-2015

Yaşlılarına bakmaya alışık bir geleneğe sahip Türkiye’de yaşayanların çok az bir oranının yaşlılara baktığı anlaşılmaktadır (%7,3). Yaşlı bakımı için ayrılan zaman, çekirdek aile yapısının giderek artması ile geçmişe göre azalarak farklılaşmaktadır. Buna rağmen yine de birçok gelişmiş ülkeye göre yaşlıların aile bağlarının iyi durumda olduğu düşünülmektedir.

Tablo12. Yaşlı bakımı ve sıklığının cinsiyete göre dağılımı,(2014-2015)%

	Yaşlı Bakım Sıklığı (10 + yaş)	Erkek(%)	Kadın(%)	Toplam(%)
	Yaşlı Bakımı Yapan Kişiler	6,3	8,2	7,3
Bakım Sıklığı	Günlük	33,6	40,8	37,7
	Haftada birkaç kez	17,6	21,5	19,8
	Haftada bir	12,3	10,3	11,1
	Ayda birkaç kez	13,5	12,5	12,9
	Ayda bir	11,8	8,3	9,8
	Bir seferlik	9,3	4,5	6,6
	Diğer	1,9	2,2	2,1
	Toplam (%)	100	100	100

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Erkeklerin %6,3’ü, kadınların ise %8,2’si yaşlı bakımı için zamanının harcadığını ifade etmiştir. Yaşlı bakımına ayrılan süreler değerlendirildiğinde en fazla bakımın günlük (%37,7) olduğu görülmektedir. Günlük yaşlı bakımına kadınlar (%40,8), erkeklerden (%33,6) daha fazla zaman ayırmaktadır. Haftada birkaç kez yaşlı bakımına zaman ayırdığını ifade edenlerin oranı %19,8’dir. Bu bakım sıklığında da kadınlar (%21,5), erkeklerden (%17,6) daha fazla zaman ayırmaktadır. Bir seferlik yaşlı bakımı yaptığını ifade edenler ise %2,1 seviyesindedir.

2.2.7. Zamanın hanehalkı ve aile bakım faaliyetlerinde cinsiyete ve çalışma durumuna göre dağılımı, 2014-2015

Aile Türk toplumunun en vazgeçilmez parçası olmakla birlikte yaşamın temelini teşkil eden kurumdur. Aile içi ilişki zinciri son dönemlerde zedelenmiş görünse de gerçekte hala sıkı bağlarla devam eden bir ilişki zincirinin bulunduğu söylenebilir. Buna rağmen gerek sorumluluk yapısı gerekse dış dünya ilişkileri nedeniyle aile yönetimi için harcanan zamanın oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Tablo13. Zamanın hanehalkı ve aile bakım faaliyetlerinde cinsiyete ve çalışma durumuna göre dağılımı, (2014-2015) (%)

Faaliyetler	Çalışan(%)			Çalışmayan(%)			Toplam(%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Belirlenmemiş hanehalkı ve aile bakımı	0,5	1,4	1,0	0,8	2,0	1,9	0,6	1,9	1,7
Gıda yönetimi	15,1	46,5	35,6	19,5	44,5	42,2	17,0	44,9	40,4
Hane bakımı	10,7	21,8	17,9	12,4	23,3	22,3	11,4	23,0	21,1
Kumaş üretimi ve bakımı	0,8	6,2	4,3	0,9	7,1	6,6	0,9	6,9	6,0
Bahçe işleri ve hayvan bakımı	15,0	3,7	7,6	23,9	2,9	4,8	18,8	3,1	5,6
İnşaat ve tamiratlar	5,9	0,3	2,2	4,2	0,1	0,5	5,2	0,2	1,0
Alışveriş ve hizmetler	25,8	5,6	12,6	24,0	5,0	6,7	25,0	5,1	8,3
Hanehalkı yönetimi	0,8	0,1	0,3	0,4	0,1	0,1	0,6	0,1	0,2
Çocuk bakımı	23,1	13,4	16,8	9,1	14,2	13,7	17,2	14,1	14,5
Yetişkin bir aile ferdine yardım	2,2	1,1	1,5	4,8	0,8	1,2	3,3	0,9	1,3
Toplam (%)	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri

Zamanın hanehalkı ve aile bakım faaliyetlerinde cinsiyete ve çalışma durumuna göre dağılımına bakıldığında en fazla zamanın, gıda yönetimine (%40,4) harcandığı görülmektedir. Gıda yönetimine en fazla zaman ayıran grup çalışmayanlardır (%42,2). Bu grup içinde kadınlar (%44,5) erkeklerden (19,5) iki kattan daha fazla zaman harcamaktadır. Hane bakımı en fazla zaman ayrılan faaliyetler içinde ikinci sırada gelmektedir (%21,1). Aynı şekilde hane bakımına da çalışmayanlar daha fazla zaman ayırmaktadır (%22,3). Çocuk bakımı zaman harcanan üçüncü sıradaki faaliyettir. Araştırmaya katılan zamanlarının %14,5'ini çocuk bakımına ayırmaktadır. Çalışanlar çocuk bakımına (%16,8), çalışmayanlardan (%13,7) daha fazla zaman ayırmaktadır. Çalışan erkekler çocuk bakımına (%23,1), çalışan kadınlardan daha fazla zaman

ayırmaktadır (%13,4). Çalışmayan kadınlar ise(%14,2), çalışmayan erkeklerden (%9,1) daha fazla çocuk bakımı için zaman harcamaktadır.

Sonuç

TÜİK zaman kullanım araştırması sonuçlarının değerlendirildiği bu çalışmada Türkiye’de en yoğun zaman harcanan faaliyetlerin yemek ve kişisel bakım alanında olduğu görülmektedir. Üstelik bu alanda harcanan zamanda beklenin aksine erkeklerin (2:46 saat), kadınlardan (2:43 saat) daha fazla zaman ayırdığı anlaşılmaktadır. Hanehalkı ve aile bakımını da eklediğimizde (toplamda 2:35 saat) günlük zamanın yaklaşık 5 buçuk saatini aile içi faaliyetlere ayırdığı görülmektedir. Ancak kadınların (4:17 saat) hanehalkı ve aile bakımına erkeklerden (0:51) yaklaşık 5 kat daha fazla zaman ayırdığını da ifade etmek gerekir.

Kadınlar(1:09 saat), erkeklerden (3:58 saat) istihdama daha az zaman ayırmakla birlikte gün içinde istihdama ortalama 2 buçuk saat zaman ayırdığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında erkekler kadınlardan 3 buçuk kat daha fazla çalışmaktadır. Elbette bu faaliyet türü çalışanlar ve çalışmayanların ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Yoksa çalışan kesimde istihdama ayrılan günlük zaman ortalama yaklaşık 6 saati bulmaktadır (erkekler 6:25 saat, kadınlar 4:32 saat). Bu durumda çalışan kadın ve erkek arasındaki fark da kapanmaktadır.

Boş zaman olarak değerlendirilen faaliyetlerin başında TV izleme, radyo ve müzik dinleme gelmektedir. Erkekler (2:23 saat), kadınlardan (2:18 saat) daha fazla bu alanda zaman harcamaktadır. Boş zaman kullanımında erkeklerin kadınlardan daha fazla zaman harcadıkları tespiti yapılabilir. Örneğin zamanını AVM dolaşarak geçiren erkekler (%42,8), kadınlardan (%38,3) daha fazladır. Aynı şekilde zamanın sosyal medyada geçiren erkeklerin de (%41,7), kadınlardan (%26,2) fazla olduğunu belirtmemiz gerekir.

Sosyal yaşam ve eğlencenin hem kadınlar hem de erkekler için önemli olduğu anlaşılmaktadır. Günlük ortalama 1:50 saat geçirilen bu faaliyete kadınlar (1:54), erkeklerden (1:46) daha fazla zaman ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Elbette bu oranda akraba ve arkadaş ziyaretlerinin de payı büyüktür. Çünkü sosyal yaşam ve eğlence genellikle akraba ve arkadaş ziyaretleri esnasında gerçekleşen faaliyetler bütünü olarak algılanmaktadır ve kadınlar (%71,4), erkeklerden (%68,3) daha fazla akraba ziyaretinde bulunmaktadır. Kadınların %56,4’ü, erkeklerin %55,1’i ise arkadaş ziyaretinde bulunduğunu ifade etmiştir. Tiyatro, sinema, konser veya müzeye gitmek gibi faaliyetler de sosyal yaşam ve eğlence alanına girmektedir. Erkekler (%10,8), kadınlardan (%8,8) daha fazla sinemaya giderken kadınlar (%1,8), erkeklerden (%1,6) daha fazla tiyatroya gitmektedir. Her iki grup da resim sergisi, müze vb gibi

ziyaretleri oldukça düşük oranda gerçekleştirmektedir (erkeklerin%1,3'ü, kadınları %1,4'ü araştırma referans döneminde son dört haftada sergi veya müze ziyaretinde bulunduğunu ifade etmiştir).

Hobi ve oyunlar, gönüllü işler ve toplantılar, eğitim ve spor gibi alanlar en az zaman harcanan faaliyetler içindedir. Bu durum bireysel gelişme yönünde harcanan çabanın düşüklüğünün de göstergesi olarak algılanabilir. Özellikle eğitim faaliyetlerinin 25 yaş sonrası neredeyse tamamen tükendiği görülmektedir. Bu durum gelir seviyesinden de fazla etkilenmemektedir. Gönüllü işler çalışmayan grupta yoğunlaşmakla birlikte spor, her yaş grubu, cinsiyet, medeni durum vb. değişken için en düşük seviyededir. Genel ortalamaya bakıldığında Türkiye'de ilgili referans dönem için (2014-15) bir günlük zaman içinde (24 saat) spora sadece 0;11 saat (11 saniye) zaman ayrıldığı görülmektedir. Genellikle yürüyüş ve yüzmenin öne çıktığı sportif faaliyetlerde erkekler günlük zamanın 0:16 saatini (16 saniye), kadınlar ise 0:06 saatini (6 saniye) spora ayırmaktadır.

Son söz olarak, Türkiye'de zamanın aile içi işler, istihdam ve TV izleme yönünde kullanıldığı söylenebilir.

Kaynakça

CHESNEAUX, Jean, *Zamanı Yaşamak Geçmiş, Şimdiki Zaman, Gelecek: Bir Siyasal Diyalog Denemesi*, Çev.Münir Cerit, 1.Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2015.

GIDDENS, Anthony, *Modernliğin Sonuçları*, Çev. Ersin Kuşdil, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.

GIDDENS, Anthony- Christopher, Pierson, *Modernliği Anlamlandırma*, Çev. Serhat Uyurkulak ve Murat Sağlam, Alfa Kitabevi, İstanbul 2001.

GROGGER. Jeffrey- Charles Michalopoulos, "Welfare Dynamics under Time Limits," *Journal of Political Economy*, V.111, June 2003, s. 530–554.

LAFARGUE, Paul, *Tembellik Hakkı*, Çev. İpek Söylemez, 1. Baskı, Karbon Kitabevi, 2018.

RITZER, George *Sosyoloji Kuramları*, Çev. Himmet Hülür, De Ki Basım Yayın, 2013.

RUSSELL, Bertrand, *Aylaklığa Övgü*, Çev. Mete Ergin, Cem Yayınları, 1999.

TÜİK, Zaman Kullanım İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1009

VEBLEN, Thorstein Bunde, *Aylak Sınıfın Teorisi: Kurumların İktisadi İncelemesi*, Çev.Eren Kırmızıaltın, Hüsnu Bilir, 1.Baskı, Heretik Yayınları, 2015.

WEISS, Yoram, *Work and Leisure: A History of Ideas*, May 2008, (erişim:19/05/2018, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.187.3260&rep=rep1&type=pdf>)

WOLFF, Robert R. - Stephen Alvin Resnick, *Çatışan İktisadi Teoriler, Neoklasik, Keynesçi ve Marksçı*, Çev. C.Evren, İletişim Yayınları, İstanbul 2016.